

Sylwia Lazarewicz

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0003-1950-9993

Legitymacja czynna wspólników do zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych

Charakter katalogu podmiotów legitymowanych czynnie do zaskarżania uchwał wspólników

Nawet pobieżna lektura regulacji dotyczących podmiotów legitymowanych do zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych pozwala stwierdzić, że zamiarem ustawodawcy było stworzenie ograniczonego podmiotowo mechanizmu pozwalającego na podważanie sprzecznych z prawem, postanowieniami umowy spółki bądź zasadami słuszności uchwał wspólników.

Przepisy kodeksu spółek handlowych, przewidując możliwość zaskarżenia uchwały określają jednocześnie listę podmiotów do tego uprawnionych. Zarówno wniesienie powództwa o uchylenie, jak i o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników zastrzeżone jest dla tego samego kręgu legitymowanych. Stosownie do treści art. 250 i art. 422 § 2 k.s.h. są to organy spółek kapitałowych oraz poszczególni członkowie tych gremiów (art. 250 pkt 1 i art. 422 § 2 pkt 1 k.s.h.). Przy spełnieniu dodatkowych przesłanek legitymacja przysługuje zaś wspólnikom (art. 250 pkt 2–5 i art. 422 § 2 pkt 2–4 k.s.h.).

Na tle, wydawałoby się jednoznacznej, regulacji art. 250 i art. 422 § 2 k.s.h. powstały liczne wątpliwości interpretacyjne zarówno co do wymogów jakie spełnić musi podmiot legitymowany do zaskarżenia uchwały, jak i samego katalogu uprawnionych, tj. ewentualnego jego poszerzenia o byłych wspólników i odwołanych członków organów spółki, jak i o podmioty w ogóle niewymienione *expressis verbis* w treści art. 250 i art. 422 § 2 k.s.h. (likwidatorzy, zarządcy egzekucyjni, wierzyciele egzekucyjni wspólników, zastawnicy i użytkownicy udziałów/akcji).

Przedmiotem niniejszej publikacji jest analiza legitymacji czynnej do zaskarżania uchwał wspólników spółki kapitałowej samych jej udziałowców (akcjonariuszy). W oparciu o dotychczasowy dorobek doktryny i judykatury

dokonano zbadania wskazanych przez ustawodawcę przesłanek zaskarżenia uchwały przez wspólników oraz możliwości przyznania legitymacji w tym zakresie byłym wspólnikom. Niezbędnym wydaje się przy tym odniesienie do celu i przyczyny przyznania wspólnikom spółki kapitałowej rzeczowej legitymacji. Tym bardziej, że doprecyzowując katalog uprawnionych, do takowego uzasadnienia w swoim orzecznictwie odwołuje się Sąd Najwyższy. Ustawodawca umożliwił konkretnym podmiotom wnoszenie powództw o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwał z uwagi na potrzebę ochrony określonych interesów. *Ratio legis* skarg korporacyjnych to ochrona praw spółki oraz jej uczestników, a nie innych podmiotów, choćby ze spółką związanych więzami prawnymi¹.

Analizy zarówno samych przesłanek wniesienia powództwa przez wspólnika, jak i uprawnienia w tym zakresie byłego wspólnika powinno się dokonywać mając na uwadze wskazane powyżej okoliczności. W odniesieniu zwłaszcza do byłych wspólników wymaga to ustalenia, czy istnienie prawa do kwestionowania określonej uchwały jest w danym przypadku aksjologicznie i systemowo uzasadnione.

Przesłanki uzyskania przez udziałowca i akcjonariusza spółki legitymacji do zaskarzania uchwał wspólników

Głosowanie przeciwko uchwale i żądanie zaprotokołowania sprzeciwu

Stosownie do treści art. 250 pkt 2 i art. 422 § 2 pkt 2 k.s.h. legitymowanym czynnie do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały lub jej uchylenie jest wspólnik, który przeciw niej głosował, a po powzięciu uchwały zażądał zaprotokołowania sprzeciwu, będącego zapowiedzią skargi. Skorzystanie z przysługującego prawa wymaga zatem od wspólnika aktywności już na etapie podejmowania uchwały.

Niezbędne jest wykazanie przez powoda, że głosował przeciw². Ustalenie tego faktu nie stanowi problemu w przypadku głosowania jawnego, które jest w spółkach kapitałowych regułą. W przypadku głosowań tajnych wydaje się, że wymóg wykazania oddania głosu przeciw uchwale należy uznać za

¹ K. Bilewska, *Były menedżer nie musi chronić swoich praw skargami korporacyjnymi*, „Monitor Prawniczy” 2009, nr 23, s. 1275.

² Nie jest równoznaczne z głosowaniem przeciw każdej z podejmowanych uchwał wyrażenie krytycznego stanowiska wobec całego porządku obrad w momencie otwarcia zgromadzenia, zgłoszenie sprzeciwu wobec wszystkich uchwał, które miałyby być podjęte i oddanie karty do głosowania – tak SN w wyroku z 10 kwietnia 2000 r., V CKN 14/00, OSNC 2001, nr 6, poz. 82 z głosem aprobującą. R. Privitera, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 7, s. 41 i nn.

spełniony, gdy takie głosy w ogóle zostaną oddane, z wyjątkiem sytuacji, gdy głosy te niewątpliwie nie należą do skarżącego³.

Szczególne sytuacja dotyczy akcjonariusza mającego akcje nieme, bowiem ma on prawo uczestniczenia w zgromadzeniu bez prawa głosu (wyjątki – art. 416 § 2 i art. 419 § 3 k.s.h.). Akcjonariusz taki może również skarżyć decyzje wspólników. SN w uchwale z 9 lutego 2005 r.⁴ przyjął, że jest on ustawowo zwolniony z obowiązku oddania głosu przeciw. Z charakterem i istotą akcji niemej związane jest bowiem pozbawienie akcjonariusza jedynie prawa głosu, a nie pozostałych uprawnień korporacyjnych⁵.

W myśl orzeczenia SA w Białymstoku z 19 lipca 2011 r.⁶, na zasadzie analogii z akcjonariuszem akcji niemej, legitymowany do zaskarżania uchwał jest akcjonariusz, który utracił prawo głosu z akcji spółki publicznej wskutek sankcji określonej w art. 89 ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych⁷. Wskazany akt prawny nakłada na podmioty nabywające znaczne pakiety akcji spółek publicznych obowiązki informacyjne (ujawnienie stanu posiadania) oraz obowiązki w zakresie ogłaszania wezwań do zapisywania się na sprzedaż lub zamianę akcji. Ich naruszenie prowadzi do pozbawienia akcjonariusza możliwości wykonywania prawa głosu na walnym zgromadzeniu z posiadanych przez niego akcji spółki publicznej⁸.

Zaskarżenie przez wspólnika uchwały na podstawie art. 250 pkt 2 i art. 422 § 2 pkt 2 k.s.h., poza głosowaniem przeciw, wymaga również dochowania formalnego aktu staranności w postaci zgłoszenia sprzeciwu wobec podjętej uchwały. Obowiązek ten dotyczy również akcjonariusza akcji niemej⁹.

³ J.P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzezszcz (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. III, Warszawa 2013, s. 998. Odmiennie M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 468, który wskazuje, że w razie głosowania tajnego przesłanką jest jedynie zgłoszenie sprzeciwu.

⁴ Uchwała SN z 9 lutego 2005 r., III CZP 82/04, OSNC 2005, nr 12, poz. 205.

⁵ Z. Kwaśniewski, *Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych – problem legitymacji czynnej*, [w:] L. Banel, U. Gączkowska (red.), *Kodeks spółek handlowych po pięciu latach*, Wrocław 2006, s. 727.

⁶ Postanowienie SA w Białymstoku z 19 lipca 2011 r., I ACz 749/11, LEX nr 1110754 z głosem częściowo krytyczną Ł. Gasińskiego, *Głosa* 2013, nr 3, s. 28 i nn.

⁷ Ustawa z 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 623, 1655, 1798 z późn. zm.), dalej jako ustawa o ofercie lub u.o.p.

⁸ W zależności od naruszenia sankcja ta obejmuje wyłącznie akcje będące przedmiotem czynności prawnej lub innego zdarzenia prawnego powodującego osiągnięcie lub przekroczenie danego progu ogólnej liczby głosów (art. 89 ust. 1 pkt 1 u.o.p.) albo wszystkie akcje spółki będące w posiadaniu akcjonariusza (art. 89 ust. 1 pkt 2 u.o.p.). Szerzej M. Mataczyński, *Cywilnoprawne skutki naruszenia obowiązków nabywców znacznych pakietów akcji spółek publicznych*, Warszawa 2011, s. 182–185; idem, *Możliwość ustalenia przez spółkę nieistnienia prawa do wykonywania prawa głosu przez akcjonariusza*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 10, s. 49.

⁹ M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 912.

Natomiast zgodnie ze stanowiskiem SN z 14 kwietnia 1992 r.¹⁰ nie dotyczy współnika, który głosował za uchwałą pod wpływem błędu lub bezprawnej groźby i uchylił się od skutków oddania swego głosu zgodnie z art. 84 i 86–88 k.c. przez wniesienie pozwu o stwierdzenie nieważności uchwały współników.

Choć treść przepisu wyraźnie wskazuje, że sprzeciw ma być zgłoszony „po powzięciu uchwały”, to należy zaakceptować możliwość uczynienia tego aż do momentu zamknięcia zgromadzenia, na którym podjęto kwestionowaną uchwałę¹¹.

Szczególne regulacje zawierają natomiast przepisy przewidujące oddanie głosu na walnym zgromadzeniu drogą korespondencyjną albo za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Oddanie głosu drogą elektroniczną przed walnym zgromadzeniem uprawnia bowiem do wcześniejszego złożenia przez akcjonariusza sprzeciwu (art. 406⁵ § 1 pkt 3 k.s.h.). Natomiast złożenie sprzeciwu drogą korespondencyjną jest równoznaczne ze zgłoszeniem żądania zaprotokołowania sprzeciwu przez akcjonariusza obecnego na walnym zgromadzeniu (art. 411² § 3 k.s.h.). Wcześniejsza możliwość złożenia sprzeciwu jest w wyżej wskazanych sytuacjach konsekwencją szczególnego sposobu oddawania głosu na walnym zgromadzeniu spółki akcyjnej¹².

Sposób zgłoszenia sprzeciwu jest dowolny, choć z racji jego znaczenia dla istnienia legitymacji czynnej współnika do zaskarżenia uchwały, w wyroku SN z 27 kwietnia 2006 r.¹³ uznano, że żądanie zaprotokołowania sprzeciwu powinno być zgłoszone w sposób jednoznaczny i stanowczy. Zgodnie z dominującym poglądem doktryny, współnik nie musi go uzasadniać. Choć w orzeczeniu z 8 września 1936 r.¹⁴ SN przyjął (na gruncie art. 240 § 3 pkt 2 k.h.), że współnikowi przysługuje prawo wytoczenia powództwa wyłączenie w granicach sprzeciwu zgłoszonego przezeń do protokołu, to dla niemożności powoływania okoliczności innych niż wskazane w sprzeciwie, brak jednak podstawy prawnej¹⁵.

¹⁰ Wyrok SN z 14 kwietnia 1992 r., I CRN 38/92, OSNC 1993, nr 3, poz. 45.

¹¹ Wyrok SN z 23 lutego 2011 r., V CSK 257/10, LEX nr 1129171; tak również D. Wajda, *Czas na zgłoszenie przez udziałowca sprzeciwu wobec uchwały podjętej na zgromadzeniu spółki kapitałowej*, „Monitor Prawniczy” 2017, nr 20, s. 1118–1119. Odmienne, tj. przyjmując, że współnik głosujący przeciwko uchwale powinien żądać zaprotokołowania sprzeciwu niezwłocznie po jej podjęciu, czyli przed przejściem do następnego punktu porządku obrad, m.in.: wyrok SN z 26 września 2001 r., IV CKN 471/00, LEX nr 52754; wyrok SA w Warszawie z 23 lutego 2011 r., VI ACa 898/10, LEX nr 786977.

¹² D. Wajda, *Czas na zgłoszenie...*, s. 1117.

¹³ Wyrok SN z 27 kwietnia 2006 r., I CSK 12/06, LEX nr 376311.

¹⁴ Orzeczenie SN z 8 września 1936 r., II C 836/36, OSN(C) 1938, nr 1, poz. 5.

¹⁵ J.P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz (red.), *Kodeks spółek handlowych...*, t. III, s. 1001. Odmienne: D. Bugajna-Sporczyk, *Sprzeciw jako przesłanka zaskarżenia uchwały zgromadzenia współników*, „Prawo Spółek” 1998, nr 9, s. 10; W. Popiołek, [w:] J.A. Strzępka (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 1064; A. Szajkowski, M. Tarska, [w:] S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. II, *Komentarz do artykułów 151–300*, Warszawa 2014, s. 702.

Dla uzyskania legitymacji do zaskarżenia uchwały istotny jest sam fakt zażądania zaprotokołowania sprzeciwu. To, czy został on rzeczywiście umieszczony w protokole, pozostaje bez znaczenia¹⁶, bowiem treść protokołu nie jest jedynym dowodem. Aby uniemożliwić pozbawienie wspólnika prawa do kwestionowania uchwały przez obstrukcyjne niezaprotokołowanie jego sprzeciwu, dopuszczono dowodzenie prawidłowego złożenia sprzeciwu w dowolny sposób.

Bezasadnie niedopuszczenie wspólnika do udziału w zgromadzeniu

Uprawnionym do zaskarżenia uchwały jest również z mocy art. 250 pkt 3 i art. 422 § 2 pkt 3 k.s.h. wspólnik (lub jego pełnomocnik¹⁷) bezasadnie niedopuszczony do udziału w zgromadzeniu. Sytuacja taka może dotyczyć zarówno udziału w całym zgromadzeniu (wówczas przysługuje legitymacja do zaskarżenia wszystkich uchwał podjętych w trakcie tego zgromadzenia), jak i w poszczególnych jego etapach¹⁸.

W wyroku z 6 czerwca 2018 r. Sąd Najwyższy¹⁹ wskazał na brak wpływu na możliwość zaskarżenia uchwały siły głosu wspólnika bezasadnie niedopuszczonego do udziału w zgromadzeniu. Przesądził o możliwości skutecznego stwierdzenia nieważności uchwał bez względu na to, czy głosy wspólnika bezasadnie niedopuszczonego do udziału w zgromadzeniu miały wpływ na powzięcie uchwały czy nie. Pogląd ten wywiedziono m.in. z faktu, iż prawo akcjonariusza do udziału w walnym zgromadzeniu nie sprowadza się tylko do głosowania, ale obejmuje również prawo zabierania głosu w dyskusji, której wynik może przesądzić o wynikach głosowania.

W uzasadnieniu uchwały z 17 listopada 2011 r.²⁰ SN przyjął natomiast, że termin „bezasadność” ma szerszy zakres znaczeniowy niż bezprawność i w konsekwencji uznał, że niedopuszczenie wspólnika do udziału w zgromadzeniu (nawet zgodne z literą prawa) będzie bezasadne, jeśli pozostaje w sprzeczności z dobrymi obyczajami lub zasadą lojalności akcjonariuszy względem siebie. Taką wykładnię przesłanki bezasadnego niedopuszczenia do udziału w zgromadzeniu trudno jednak zaakceptować. Przyjęcie (jak

¹⁶ Wyrok SN z 27 kwietnia 2006 r., I CSK 12/06, LEX nr 376311; J.P. Naworski, [w:] T. Siermiątkowski, R. Potrzebszcz (red.), *Kodeks spółek handlowych...*, t. III, s. 1000; A. Szajkowski, M. Tarska, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych...*, t. II, s. 702.

¹⁷ Tak wyrok SN z 6 lipca 2007 r., III CSK 26/07, OSNC 2008, nr 9, poz. 105.

¹⁸ A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych*, t. I, *Komentarz do art. 1–300 k.s.h.*, Warszawa 2019, s. 1261.

¹⁹ Wyrok SN z 6 czerwca 2018 r., III CSK 403/16, LEX nr 2557164 z omówieniem P. Popardowskiego, „Glosa” 2019, nr 1, s. 12–15.

²⁰ Uchwała SN z 17 listopada 2011 r., III CZP 68/11, OSNC 2012, nr 5, poz. 60.

w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy²¹), że w razie przedstawienia wadliwego formalnie pełnomocnictwa, zasadą powinno być zarządzenie przerwy w celu uzupełnienia tego braku, grozi zakłóceniem porządku funkcjonowania zgromadzeń. Tym bardziej, że nie sprecyzowano, jak długo taka przerwa miałaby trwać. Nie wzięto też pod uwagę, że przedłużające się zgromadzenie może *de facto* uniemożliwić udział w nim innych uprawnionych²². Za bezzasadne niedopuszczenie wspólnika (działającego przez pełnomocnika) do udziału w zgromadzeniu można uznać zatem tylko taką sytuację, gdy podważane jest prawidłowe pełnomocnictwo²³.

Niewątpliwie „bezzasadne niedopuszczenie” nie wynika wyłącznie z zastosowania przymusu fizycznego (np. niewpuszczenia lub usunięcia z sali obrad)²⁴, ale obejmuje również bezzasadne podważenie udzielonego przez wspólnika pełnomocnictwa, uniemożliwienie oddania głosu (np. poprzez niewydanie karty do głosowania), jak i pominięcie głosu²⁵. *Ratio legis* art. 250 pkt 3 i art. 422 § 2 pkt 3 k.s.h. obejmuje zatem przypadki wadliwego działania przy przeprowadzaniu zgromadzenia, zakładając prawidłowe działanie samego wspólnika.

Legitymacja do zaskarżenia uchwały nie przysługuje jednak wspólnikowi, który z mocy prawa wyłączony był od głosowania nad nią. SN w uchwale z 9 lutego 2005 r.²⁶ uznał, że „akcjonariusz spółki, który był członkiem jej zarządu, nie jest legitymowany do wystąpienia z powództwem o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia w przedmiocie wyrażenia zgody na dochodzenie przeciwko niemu roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przy sprawowaniu zarządu”. Przepisy art. 244 i art. 413 § 1 k.s.h. przewidują zakaz głosowania wspólnika przy powzięciu uchwał dotyczących jego odpowiedzialności wobec spółki, zwolnienia z zobowiązania wobec spółki

²¹ Uchwała SN z 17 listopada 2011 r., III CZP 68/11, OSNC 2012, nr 5, poz. 60 zapadła na bazie stanu faktycznego, w którym pełnomocnik akcjonariusza większościowego (Skarbu Państwa) stawiał się na walnym zgromadzeniu dysponując kopią pełnomocnictwa udzielonego przez ministra SP dyrektorowi delegatury ministerstwa poświadczoną za zgodność z oryginałem przez tegoż dyrektora.

²² K. Osajda, *Wadliwe uchwały organów spółek kapitałowych w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Glosa” 2012, nr 2, s. 7–9.

²³ A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych...*, t. I, s. 1261.

²⁴ Tak uchwała SN z 9 lutego 2005r., III CZP 82/04, OSNC 2005, nr 12, poz. 205.

²⁵ J.P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz (red.), *Kodeks spółek handlowych...*, t. III, s. 1001–1002; M. Rodzynkiewicz, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 470; P. Gierat, *Legitymacja wspólnika (akcjonariusza) do zaskarżenia uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej*, „Prawo Spółek” 2008, nr 7–8, s. 68; K. Bilewska, *Zaskarżanie uchwał przez akcjonariusza bezzasadnie niedopuszczonego do udziału w walnym zgromadzeniu*, „Palestra” 2007, nr 9–10, s. 299 i wskazana tam literatura.

²⁶ Uchwała SN z 9 lutego 2005 r., III CZP 82/04, OSNC 2005, nr 12, poz. 205 z glosą krytyczną M. Trzebiatowskiego, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 17, s. 975 i nn. oraz komentarzem aprobuującym K. Osajdy, „Glosa” 2008, nr 3, s. 5 i nn. Podobnie wyrok SA w Krakowie z 11 grudnia 2012 r., I ACa 1174/12, LEX nr 1293087.

oraz sporu pomiędzy nim a spółką. Skoro wolą ustawodawcy było pozbawienie wspólnika prawa do głosowania nad takimi uchwałami, to tym bardziej nie mogą oni kwestionować podjętych uchwał²⁷. Rozwiązanie kodeksowe jest spójne systemowo i trafne. Ponadto, jak wskazał SN w uchwale z 9 lutego 2005 r.²⁸, na rzecz przyjętego stanowiska przemawia rozumowanie *a contrario* z art. 250 pkt 3 i art. 422 § 2 pkt 3 k.s.h. Skoro legitymacja przysługuje w razie bezzasadnego niedopuszczenia do udziału w zgromadzeniu (w głosowaniu), to legitymacji nie ma, jeśli niedopuszczanie jest zasadne, a więc zgodne z prawem, np. z art. 244 i art. 413 k.s.h.²⁹.

Nieobecność wspólnika na zgromadzeniu

Wspólnik nieobecny na zgromadzeniu, jeżeli zostało ono wadliwie zwołane lub podjęto uchwałę w sprawie nieobjętej porządkiem obrad, jest również uprawniony do zaskarżenia takich uchwał (art. 250 pkt 4 i art. 422 § 2 pkt 4 k.s.h.).

Wadliwość zwołania zgromadzenia ma miejsce, gdy naruszono przepisy prawa lub postanowienia umowy (statutu) spółki regulujące tę procedurę. Najczęstsze uchybienia dotyczą terminu zawiadomienia o zgromadzeniu, wyznaczenia miejsca jego odbycia, a także określonych w art. 238 § 1–2 i art. 402–402¹⁻² k.s.h. wymogów co do sposobów zwołania zgromadzenia. Nieprawidłowo zawiadomiony wspólnik, który stawił się na zgromadzenie, traci legitymację do skarżenia uchwał wywodzoną z tego faktu. Głosując jednak przeciw uchwale i żądając zaprotokołowania sprzeciwu, może on zaskarżyć ją na podstawie art. 250 pkt 2 i art. 422 § 2 pkt 2 k.s.h. Co więcej, fakt wadliwego zwołania zgromadzenia powodujący absencję innych wspólników pozostaje nadal istotny jako ewentualna podstawa merytoryczna powództwa. Ich obecność mogłaby bowiem wpłynąć na wynik głosowania³⁰.

Prawo do zaskarżenia uchwały przysługuje również wspólnikowi, gdy zgromadzenie zostało prawidłowo zwołane, ale uchwałę podjęto w sprawie nieobjętej porządkiem obrad. (wyjątek – art. 239 § 1 i art. 404 § 1 k.s.h.). Z wadliwie podjętą uchwałą będziemy mieli do czynienia także wówczas, gdy porządek obrad wskazany w zaproszeniu był mylący, a wspólnik, kierując się jego treścią nie mógł racjonalnie przypuszczać, że będzie głosowana uchwała danej treści³¹.

²⁷ A. Koch, *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2011, s. 41–42; P. Gierat, *Legitymacja wspólnika (akcjonariusza)...*, s. 69.

²⁸ Uchwała SN z 9 lutego 2005 r., III CZP 82/2004, OSNC 2005, nr 12, poz. 205.

²⁹ K. Osajda, *Legitymacja czynna do zaskarżania uchwał spółek kapitałowych w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Głosa” 2008, nr 3, s. 12 i nn.

³⁰ P. Gierat, *Legitymacja wspólnika (akcjonariusza)...*, s. 69; K. Strzelczyk, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzezszcz (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. II, Warszawa 2011, s. 493; J.P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzezszcz (red.), *Kodeks spółek handlowych...*, t. III, s. 1002 i 1005.

³¹ P. Gierat, *Legitymacja wspólnika (akcjonariusza)...*, s. 69.

Nie zasługuje na akceptację pogląd wyrażony w wyroku SN z 12 grudnia 2008 r.³², że podjęcie uchwały w sprawie nieobjętej porządkiem obrad pozwala mówić o uchwale nieistniejącej. Świadczy o tym choćby wymienienie tej przyczyny skarżenia w treści art. 250 pkt 4 i art. 422 § 2 pkt 4 k.s.h.³³

Pominięcie współnika przy głosowaniu pisemnym bądź niewyrażenie na nie zgody

Przesłanki uzyskania przez współnika legitymacji do zaskarżenia uchwały uzupełnia treść art. 250 pkt 5 k.s.h. Przepis odwołuje się do istniejącej wyłącznie w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością możliwości podejmowania uchwał w drodze głosowania pisemnego bez odbycia zgromadzenia współników (art. 227 § 2 k.s.h.). Zgodnie z treścią wskazanej regulacji wymaga to wyrażenia przez wszystkich współników zgody w formie pisemnej na brzmienie konkretnego postanowienia bądź zgody na samo głosowanie na piśmie. Wspólnikowi przysługuje prawo zaskarżenia uchwały, gdy pominięto go przy głosowaniu pisemnym bądź nie wyraził on na nie zgody.

Co oczywiste, gdy procedurę pisemnego głosowania przeprowadzono prawidłowo, współnik również może tak podjętą uchwałę zaskarżyć, o ile głosował przeciw i po otrzymaniu wiadomości o uchwale, w terminie dwóch tygodni, zgłosił swój sprzeciw. Ustawa nie wymaga złożenia go w żadnej szczególnej formie, jednakże wydaje się, że skoro chodzi o pisemny tryb podejmowania uchwały, sprzeciw także powinien być złożony spółce na piśmie³⁴.

Jeśli chodzi o przyjętą w art. 240¹ k.s.h dopuszczalność podejmowania przez współników spółek z ograniczoną odpowiedzialnością uchwał przy pomocy wzorca uchwały udostępnianego w systemie teleinformatycznym, to przepis wskazuje, że nie dochodzi tu do zwoływania zgromadzenia współników, a niewzięcie udziału w głosowaniu choćby przez jednego współnika powoduje niepodjęcie uchwały. Choć sam wymóg stuprocentowego kworum dla głosowania w systemie teleinformatycznym jest krytykowany jako utrudniający podejmowanie uchwał, to nie sposób nie zauważyć, że dla współnika, który nie zgadza się na treść uchwały, najprostszym rozwiązaniem (zamiast zaskarżania) wydaje się być niewzięcie udziału w głosowaniu. Na marginesie należy jednak zwrócić uwagę na brak kompatybilności przepisów o podejmowaniu uchwał drogą elektroniczną z wymogami dotyczącymi uzyskania legitymacji do ich zaskarżania³⁵, a konkretnie obowiązkiem żądania zaprotoko-

³² Wyrok SN z 12 grudnia 2008 r., II CSK 278/08, LEX nr 520012.

³³ J.P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzebacz (red.), *Kodeks spółek handlowych...*, t. III, s. 1006.

³⁴ M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 471.

³⁵ Szerzej B. Trybulińska, *Zaskarżanie uchwał zgromadzenia współników z uwzględnieniem uchwał podejmowanych za pomocą wzorca umieszczonego w systemie teleinformatycznym*, „Przełom Prawa Handlowego” 2018, nr 4, s. 50–52.

lowania sprzeciwu. Ani same elektroniczne wzorce uchwał nie zawierają bowiem miejsca na ewentualną wzmiankę o wniesionym sprzeciwie, ani przy tak podejmowanych uchwałach nie sporządza się protokołu.

Zaskarżanie uchwał wspólników przez byłych udziałowców i akcjonariuszy spółki

Językowa, ścisła wykładnia przepisów kodeksu spółek handlowych określających przesłanki legitymacji udziałowców i akcjonariuszy do zaskarżania uchwał prowadzi do wniosku, że utrata statusu wspólnika skutkuje utratą wskazanego uprawnienia. Nabywca udziałów lub akcji uzyskuje zaś takie uprawnienia w zakresie zaskarżania uchwał jakie przysługiwały zbywcy. Jak się wydaje, przepisy art. 250 i art. 422 k.s.h. dotyczą podmiotów będących aktualnie wspólnikiem (akcjonariuszem). Przy czym ocena statusu wspólnika dokonywana jest w dniu orzekania sądu.

Odwołując się jednak do *ratio legis* regulacji, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyraźnie opowiedziano się za poszerzeniem katalogu uprawnionych do kwestionowania uchwał o byłych wspólników. Przyjęto, że zachowują oni legitymację do zaskarżenia uchwały, która dotyczy ich praw korporacyjnych lub majątkowych, tracą zaś ją w odniesieniu do uchwał, które ich praw nie dotyczą³⁶.

Jako podstawę legitymacji byłego wspólnika judykatura wskazuje szczególną więź łączącą wspólnika ze spółką. Więż o innym charakterze niż więź ze spółką członka zarządu, rady nadzorczej czy komisji rewizyjnej, bowiem o ile status piastuna organu nabywa się wskutek wyboru, to członkostwo w zgromadzeniu wynika z dysponowania udziałami (akcjami) w spółce³⁷. Ponadto, inaczej niż w odniesieniu do funkcjonariuszy spółki, uprawnienie do zaskarżania uchwał zostało przyznane wspólnikowi nie ze względu na ochronę interesu spółki, ale z uwagi na konieczność zapewnienia możliwości ochrony własnych interesów korporacyjnych i majątkowych³⁸. Sytuacja odwołanego członka organu nie jest tożsama z sytuacją byłego wspólnika spółki, np. pozbawionego tego statusu wskutek uchwały w przedmiocie umorzenia jego udziałów lub też przymusowego wykupu akcji. Argumentów powoływanych dla braku legitymacji do zaskarżania uchwał wspólników po stronie byłych

³⁶ Tak m.in. wyrok SN z 12 maja 2005 r., V CK 562/04, OSNC 2006, nr 4, poz. 70 z głosami aprobującymi: W. Katnera, „Głosa” 2007, nr 2, s. 23 i nn. oraz P. Brzezińskiego, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 20, s. 1156 i nn.; wyrok SN z 7 lutego 2006 r., IV CSK 41/05, OSP 2006, nr 9, poz. 108 z głosami aprobującymi: W. Jurcewicz, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2006, nr 9, poz. 108 oraz P. Sokala, „Prawo Spółek” 2007, nr 6, s. 44 i nn.; wyrok SN z 9 września 2010 r., I CSK 530/09, OSNC 2011, nr 3, poz. 36 z głosem częściowo krytyczną M. Bieniaka, „Głosa” 2012, nr 2, s. 39 i nn.

³⁷ Wyrok SN z 15 października 2009 r., I CSK 94/09, Biul. SN 2009, nr 12, s. 11.

³⁸ A. Jarocho, *Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki kapitałowej*, Toruń 2010, s. 242–243.

członków władz spółki nie można odnosić wprost do byłego wspólnika³⁹. Przyznanie mu legitymacji do zaskarżenia uchwały jest nieodzowne dla obrony przed sądem własnych interesów w spółce, nie istnieją bowiem alternatywne drogi ochrony jego sytuacji prawnej, niż zakwestionowanie uchwały dotyczącej jego praw korporacyjnych i majątkowych⁴⁰.

Usunięcie ze spółki poprzez podjęcie uchwały pozbawiającej wspólnika jego statusu w spółce pozbawia uprawnień składających się na stosunek członkostwa w spółce. Nie powoduje jednak utraty interesów korporacyjnych i majątkowych, uprawniających do zaskarżenia tej uchwały. Byłoby bowiem niedopuszczalne odebranie prawa do podważenia uchwały wadliwie pozbawiającej statusu wspólnika, poprzez powołanie się na brak stosunku członkostwa⁴¹.

Powyższe rozumowanie wydaje się zgodne z intencją ustawodawcy, który uznał, że nawet, gdy w wyniku podjęcia uchwały wspólnik staje się byłym wspólnikiem, to i tak może kwestionować uchwałę, skoro już jako były wspólnik ma możliwość zgłoszenia wobec niej sprzeciwu⁴².

Podsumowanie

Przysługujące wspólnikom spółek kapitałowych uprawnienie do zaskarżenia uchwał ich zgromadzeń jest jednym z najważniejszych praw korporacyjnych⁴³. O ile przyznanie prawa do zaskarżania uchwał wspólników organom spółki oraz ich poszczególnym członkom uzasadnia przede wszystkim ich obowiązki dbania o interes spółki, to uzasadnieniem dla legitymacji wspólnika jest potrzeba ochrony jego praw w spółce ucieleśnionych w postaci udziałów (akcji)⁴⁴.

Ustawodawca przyznając udziałowcom i akcjonariuszom to uprawnienie, poza statusem wspólnika wymaga jednak spełnienia dodatkowych przesłanek uzyskania legitymacji do zaskarżenia uchwały zgromadzenia. Samo niezadowolenie z treści uchwały nie daje prawa do jej kwestionowania. Wymagane jest dopełnienie określonych przez ustawodawcę aktów staranności w postaci obecności na zgromadzeniu, głosowania przeciw uchwale i złożenia

³⁹ W doktrynie przedstawiono również stanowisko, zgodnie z którym status członków organów i wspólników nie jest na tyle odmienny, by uzasadnić istnienie legitymacji czynnej wspólników do zaskarżania uchwał przy braku analogicznej legitymacji byłych członków organów – tak A. Pęczak-Tofel, M. Tofel, *Aktualności i orzecznictwo*, „Prawo Spółek” 2010, nr 4, s. 3–4.

⁴⁰ K. Bilewska, *Zaskarżanie uchwał zgromadzenia wspólników przez odwołanych członków organów spółki – glosa do uchwały SN (7) z 21.03.2007r., III CZP 94/06*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 19, s. 1101.

⁴¹ A. Koch, *Podważanie uchwał zgromadzeń...*, s. 40–41.

⁴² Wyrok SN z 9 września 2010 r., I CSK 530/09, OSNC 2011, nr 3, poz. 36.

⁴³ Szerzej na temat praw korporacyjnych wspólnika spółki kapitałowej, m.in. R. Tanajewska, *Charakter majątkowy i korporacyjny praw wynikających z udziału w spółce z o.o.*, „Studia Prawnoustrojowe” 2016, nr 32, s. 80–83.

⁴⁴ K. Bilewska, *Tendencje w kształtowaniu się katalogu podmiotów uprawnionych do zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9, s. 51.

zapowiedzi skarżenia. Uniemożliwienie wspólnikowi spełnienia tych wymogów poprzez jego bezzasadne niedopuszczenie do udziału w zgromadzeniu, wadliwe zwołanie zgromadzenia, czy wreszcie pominięcie wspólnika (lub jego woli) przy głosowaniu pisemnym poza zgromadzeniem, umożliwiałoby mu kwestionowanie tak podjętej uchwały. Przyjęta konstrukcja wskazuje zatem na wolę ustawodawcy uczynienia przewidywalnym procesu kwestionowania uchwał.

Dominującym, choć już nie powszechnym⁴⁵ jest nadal pogląd, że lista podmiotów uprawnionych do występowania o stwierdzenie nieważności lub uchylene uchwały stanowi katalog *numerus clausus*. Niewątpliwie intencją ustawodawcy było stworzenie ograniczonego podmiotowo systemu zaskarżania uchwał wspólników w spółkach kapitałowych, tak by poza wewnętrzną sferą korporacyjną nie istniały spory dotyczące ich ważności i skuteczności⁴⁶. Niemniej jednak, zarówno względy aksjologiczne, jak i argumenty natury systemowej pozwalają przyjąć (wbrew językowej wykładni), że uprawnienie do zaskarżania uchwał zgromadzeń należy rozciągnąć również na byłych wspólników umożliwiając im zaskarżanie uchwał dotyczących ich praw korporacyjnych lub majątkowych. Uchwały wspólników często dotyczą bowiem zakresu i treści tych praw, a nieraz nawet i samego ich istnienia. Wymagane jest zatem wyposażenie także byłych wspólników w skuteczne instrumenty ochrony.

Wykaz literatury

- Bilewska K., *Zaskarżanie uchwał przez akcjonariusza bezzasadnie niedopuszczonego do udziału w walnym zgromadzeniu*, „Palestra” 2007, nr 9–10.
- Bilewska K., *Zaskarżanie uchwał zgromadzenia wspólników przez odwołanych członków organów spółki – glosa do uchwały SN (7) z 21.03.2007r.*, III CZP 94/06, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 19.
- Bilewska K., *Były menedżer nie musi chronić swoich praw skargami korporacyjnymi*, „Monitor Prawniczy” 2009, nr 23.
- Bilewska K., *Tendencje w kształtowaniu się katalogu podmiotów uprawnionych do zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9.
- Bugajna-Sporczyk D., *Sprzeciw jako przesłanka zaskarżenia uchwały zgromadzenia wspólników*, „Prawo Spółek” 1998, nr 9.
- Gierat P., *Legitymacja wspólnika (akcjonariusza) do zaskarżenia uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej*, „Prawo Spółek” 2008, nr 7–8.
- Jarocho A., *Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki kapitałowej*, Wyd. TNOIK, Toruń 2010.
- Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych*, t. I, *Komentarz do art. 1–300 k.s.h.*, Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Koch A., *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, C.H. Beck, Warszawa 2011.

⁴⁵ Por. J. Szwaja, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. III, *Komentarz do artykułów 301–490*, Warszawa 2013, s. 1386–1387.

⁴⁶ A. Koch, *Podważanie uchwał zgromadzeń...*, s. 32.

- Kwaśniewski Z., *Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych – problem legitymacji czynnej*, [w:] L. Banel, U. Gączkowska (red.), *Kodeks spółek handlowych po pięciu latach*, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2006.
- Mataczyński M., *Cywilnoprawne skutki naruszenia obowiązków nabywców znacznych pakietów akcji spółek publicznych*, Wolter Kluwer, Warszawa 2011.
- Mataczyński M., *Możliwość ustalenia przez spółkę nieistnienia prawa do wykonywania prawa głosu przez akcjonariusza*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 10.
- Osajda K., *Legitymacja czynna do zaskarżania uchwał spółek kapitałowych w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Glosa” 2008, nr 3.
- Osajda K., *Wadliwe uchwały organów spółek kapitałowych w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Glosa” 2012, nr 2.
- Pęczyk-Tofel A., Tofel M., *Aktualności i orzecznictwo*, „Prawo Spółek” 2010, nr 4.
- Rodzinkiewicz M., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2013.
- Siemiątkowski T., Potrzeszcz R. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. II, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
- Siemiątkowski T., Potrzeszcz R. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. III, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Sołtysiński S., Szajkowski A., Szumański A., Szwaja J., *Kodeks spółek handlowych*, t. II, *Komentarz do artykułów 151–300*, C.H. Beck, Warszawa 2014.
- Sołtysiński S., Szajkowski A., Szumański A., Szwaja J., *Kodeks spółek handlowych*, t. III, *Komentarz do artykułów 301–490*, C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Strzępka J.A. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015.
- Tanajewska R., *Charakter majątkowy i korporacyjny praw wynikających z udziału w spółce z o.o.*, „Studia Prawnoustrojowe” 2016, nr 32.
- Trybulińska B., *Zaskarżanie uchwał zgromadzenia wspólników z uwzględnieniem uchwał podejmowanych za pomocą wzorca umieszczzonego w systemie teleinformatycznym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2018, nr 4.
- Wajda D., *Czas na zgłoszenie przez udziałowca sprzeciwu wobec uchwały podjętej na zgromadzeniu spółki kapitałowej*, „Monitor Prawniczy” 2017, nr 20.

Summary

The right of shareholders to appeal the resolutions of shareholders meetings in capital companies

Key words: commercial law, corporate rights, case law, challenging resolutions, invalidation of a resolution.

The Commercial Company Code provides the possibility of appealing the resolutions of shareholders meetings in capital companies. It also listing entities having the right to undertake such actions. However, certain requirements should be met. In the article legal problems related to the interpretation of the Article 250 and Article 422 § 2 CCC were discussed. Despite the clear wording of these provisions, there have been doubts regarding the requirements the shareholders are expected to meet to be able to appeal such resolutions and the list of authorized subjects, i.e. the possibility of adding former shareholders. The author assumed the latter do not have the right to challenge any of such resolutions, while undoubtedly have such a right regarding the resolutions affecting their rights.